



Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

19

desembre de 2020

Xarxes entre escoles per a la millora educativa. Quines pràctiques són les més efectives?

Georgeta Ion i Chris Brown

Les xarxes escolars sorgeixen, d'una banda, de la necessitat de promoure intervencions coherents entre centres; i, de l'altra, de la necessitat de compartir recursos que contribueixin a la millora educativa en un sentit general. Es parteix de la premissa que, si treballen de manera col·laborativa, les escoles són més efectives per emprar la seva capacitat organitzativa i millorar l'aprenentatge de l'alumnat [1] [2]. En aquesta revisió d'evidències, s'indaga l'impacte del treball en xarxa escolar sobre els resultats educatius de l'alumnat i s'explora quins efectes té en la millora de la pràctica docent del professorat. Així mateix, s'analitza quines condicions d'implementació de les xarxes contribueixen a aplicar-les de manera efectiva i quines són les implicacions pràctiques per a la política i la pràctica educatives.

“Durant massa temps l'educació s'ha basat en inèrcies i tradicions; i els canvis educatius, en intuïcions o creences no fonamentades. El moviment ‘Què funciona’ irromp en el món de l'educació amb un objectiu clar: promoure polítiques i pràctiques educatives basades en l'evidència. Ivàlua i la Fundació Bofill s'alien per fer avançar aquest moviment a casa nostra.”



Què funciona en educació?

Evidències per a la millora educativa

Xarxes entre escoles per a la millora educativa. Quines pràctiques són les més efectives?



Georgeta Ion és professora de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Treballa en recerques vinculades a les pràctiques educatives basades en les evidències i l'avaluació de l'alumnat. És membre de l'equip de coordinació de la Network Research in Higher Education de la European Educational Research Association (EERA).



Chris Brown és professor a la Facultat d'Educació de la Durham University. Treballa en l'àrea de les xarxes d'aprenentatge professional i és autor de diverses publicacions sobre l'ús de les evidències en la pràctica educativa. És membre fundador de la xarxa sobre "La col·laboració en xarxa" de l'International Congress for School Effectiveness and Improvement (ICSEI).

Motivació

En els darrers anys, la creació de xarxes entre centres educatius s'ha fet cada vegada més popular. Una varietat d'iniciatives locals i nacionals han estimulat els centres escolars a plantejar-se diferents tipus de col·laboració: des d'iniciatives entre grups d'escoles que han començat a treballar conjuntament al voltant d'un tema d'interès comú, fins a iniciatives impulsades per les administracions o altres agents educatius que han exercit una pressió externa per motivar els centres a col·laborar-hi.

Independentment de quin és el motor d'aquesta col·laboració, en aquesta revisió entenem per *xarxa escolar* "almenys dues organitzacions educatives que treballen de manera conjunta amb un propòsit compartit, si més no durant un cert temps" [3].

El treball en xarxa escolar neix de la preocupació per la millora educativa, i comporta fer eficients els recursos humans i econòmics, la circulació de coneixement i l'aprenentatge col·lectiu per donar resposta a situacions complexes. Les xarxes escolars prenen encara més protagonisme en situacions de crisi socioeconòmica o sociosanitària, com ara l'actual, provocada per la pandèmia de la covid-19. Durant aquestes crisis, es busquen solucions i es comparteixen propostes per donar una resposta ràpida a una situació sobtada, que provoca moltes incògnites i demana accions àgils i coordinades.

El treball en xarxa escolar neix de la preocupació per la millora educativa, i comporta fer eficients els recursos humans i econòmics, la circulació de coneixement i l'aprenentatge col·lectiu.



Hi ha un gran nombre de raons que, al llarg del temps, han motivat la creació i el funcionament de les xarxes escolars. Així, doncs, el treball en xarxa neix com a resposta a diferents necessitats:

- Oferir la millor educació a l'alumnat, incloent-hi una atenció especial a les necessitats socials, de salut i psicològiques que tingui, respostes que no serien possibles des d'una intervenció singular o aïllada. Per tant, treballar en xarxa permet assegurar una **atenció holística a les necessitats de l'alumnat**, oferir una millor formació i capacitar-lo per afrontar els reptes socials actuals [5].
- Assegurar l'aprenentatge i el **desenvolupament professional del professorat**, a fi de respondre a les necessitats formatives específiques que tingui de manera coordinada i contribuir, d'aquesta manera, a preparar-lo per prendre decisions educatives informades [23].
- Permetre als centres educatius no tan sols compartir capital professional i de coneixement, sinó també **recursos econòmics**, i fer-ne un ús efectiu. Per exemple, compartir mitjans com ara l'accés a la informació, les tecnologies i els materials, sobretot en temps de crisi o austeritat [5].

En el nostre sistema educatiu, les xarxes de centres tenen una llarga tradició, que es remunta a l'època de la Transició amb els Moviments de Renovació Pedagògica [4] i arriba fins a iniciatives més recents impulsades per l'administració, pels centres educatius o per entitats privades —Xarxa de Competències Bàsiques (Xarxa Cb), Xarxes per al canvi o Escola Nova 21, entre d'altres. Aquestes experiències constitueixen el primer pas en la generació de coneixement sobre com el treball en xarxa ajuda a orientar els equips educatius de les escoles i les administracions a:

- Crear les condicions estructurals i assegurar els recursos necessaris per a una implementació efectiva de xarxes entre els centres.
- Prendre decisions informades sobre la «replicació» de les pràctiques més reeixides i de la transferència de coneixement horitzontal —entre les escoles— o vertical —entre les escoles i l'administració pública.
- Conèixer quins tipus de xarxes són les més apropiades per aconseguir les prioritats marcades.

Tot i l'augment del treball en xarxa, amb prou feines es disposa d'evidències científiques sobre l'impacte que tenen en els diferents aspectes educatius. Per avançar cap a aquesta direcció, en aquesta revisió, se sintetitza l'evidència empírica internacional dels efectes que té el treball en xarxa entre els centres i en els resultats educatius de l'alumnat —desenvolupament de les seves competències cognitives, socioafectives i comportaments. A més a més, fem referència a altres tipus d'efectes sobre la pràctica professional del professorat i el funcionament del centre.

Tot i l'augment del treball en xarxa, amb prou feines es disposa d'evidències científiques sobre l'impacte que tenen en els diferents aspectes educatius.



De quines xarxes parlem?

Hi ha una àmplia varietat de xarxes escolars, les característiques de les quals les individualitzen. El fet d'estudiar-les identifica el caràcter irregular, divers i flexible que ofereixen; el respecte i la confiança entre els seus integrants; i també el caràcter horitzontal i obert que presenten, basat en l'aprenentatge horitzontal i mutu [4].

El fet d'estudiar-les identifica el caràcter irregular, divers i flexible que ofereixen; el respecte i la confiança entre els seus integrants; i també el caràcter horitzontal i obert que presenten, basat en l'aprenentatge horitzontal i mutu.



Per bé que no són completament sinònims, en la literatura revisada [3] [5] [6] [7] [8] [9], s'hi fan servir conceptes com ara *xarxes escolars*, *associacions*, *aliances entre les escoles* i *federacions educatives*, a banda del concepte més ampli de *col·laboració entre els centres*. Tots aquests conceptes engloben la totalitat dels processos col·laboratius que s'estableixen entre centres educatius.

Quan es parla de xarxes escolars, es considera, també, que hi ha una àmplia varietat d'estructures i processos. Les xarxes escolars poden ser informals i constituir-se espontàniament per donar una resposta àgil a una necessitat concreta, o bé poden ser més formals i desenvolupar-se com una sèrie coherent d'estructures definides i processos sistemàtics.

A més a més, les xarxes de centres poden tenir en compte diferents nivells educatius; per exemple, les xarxes entre centres de primària i secundària poden ser locals —geogràficament situades en el mateix context—, o es poden constituir prenent com a base ideologies filosòfiques o religioses. Finalment, poden tenir objectius diferents, segons la intenció acordada de manera conjunta pels participants en la xarxa.

Depenent de quins siguin els objectius que es persegueixen, es poden sistematitzar les categories de xarxes següents:

- Xarxes que contribueixen a **facilitar la mobilització i la difusió del coneixement professional**. Mitjançant aquestes xarxes, es promou l'intercanvi d'experiències professionals, la col·laboració i el desenvolupament de pràctiques conjuntes entre diferents centres. Aquesta dinàmica afavoreix omplir buits de coneixement a través d'experiències que han funcionat en altres centres.

- Xarxes que faciliten **compartir recursos humans o materials per dur a terme projectes comuns**, la qual cosa contribueix a reduir possibles inequitats en la distribució de recursos i a superar dificultats momentànies.
- Xarxes que promouen un **tractament complet i holístic dels grups vulnerables**, i que, d'aquesta manera, contribueixen a facilitar la inclusió i l'equitat educativa. La col·laboració permet que les escoles abordin les necessitats d'aquest grup d'estudiants a través d'estratègies coordinades i coherents de provisió curricular.

Per entendre amb profunditat l'impacte de les xarxes en els aspectes esmentats abans, ens interessa trobar evidències sobre el següent:

- Xarxes l'objectiu de les quals és **millorar els resultats educatius** de l'alumnat quant a les seves competències cognitives, socioafectives o el seu comportament en diversos contextos, especialment en contextos vulnerables.
- Xarxes que cerquen **millores en el funcionament dels centres**.
- Xarxes que es constitueixen **en funció de diferents criteris**, com, per exemple, per etapa educativa —primària, secundària, etc.—, segons els resultats acadèmics de l'alumnat —xarxes entre centres d'alt rendiment i de baix rendiment, etc.—, o que es formen entre centres que són a diferents àrees geogràfiques.

Els estudis inclosos en la revisió fan referència, bàsicament, a les xarxes escolars formalitzades, les quals es recullen sota diversos conceptes:

- **Federacions**: són xarxes escolars que apleguen més de dos centres, alguns dels quals disposen d'una estructura de gestió especialment creada per donar resposta a l'objectiu plantejat per la xarxa.
- **Col·laboracions**: són agrupacions de centres que n'apleguen més de dos i que exerceixen activitats específiques conjuntament sense que necessàriament disposin d'estructures comunes.
- **Xarxes associatives i aliances**: agrupacions que apleguen més de dues escoles i que poden incloure altres agents externs —ONG, associacions, pares i mares, etc.

Preguntes que guien la revisió

Tal com s'ha esmentat en l'apartat anterior, hi ha diferents experiències de treball en xarxa entre els centres educatius, cadascun dels quals té objectius específics. Millorar els resultats acadèmics de l'alumnat i el seu nivell d'aprenentatge és només un dels objectius marcats. No obstant això, la majoria de les xarxes escolars preveuen també altres tipus d'impactes, com ara el desenvolupament professional del professorat i la millora de les organitzacions educatives. En aquesta revisió, esperem respondre les preguntes següents:

- 1) Com impacten les xarxes educatives en els resultats de l'alumnat pel que fa a la millora de les seves competències cognitives, socioafectives i comportamentals?

- 2) Fins a quin punt el treball en xarxa impacta en la pràctica del professorat?
 3) Quina és la tipologia de xarxa que és més efectiva sobre l'alumnat i el professorat?

Finalment, en aquesta revisió, també s'indaga quines condicions d'implementació de les xarxes contribueixen a aplicar-les de manera efectiva, i quines són les implicacions pràctiques per a Catalunya.

Revisió de l'evidència

Revisions i estudis considerats

Seguint els criteris d'inclusió i exclusió dels estudis seleccionats, aquest estudi es fonamenta en les revisions, metanàlisis i estudis experimentals sistematitzats en la taula 1, elaborats principalment en el món anglosaxó. Tal com es pot observar, s'hi inclouen un nombre de quatre anàlisis sistemàtiques i sis estudis primaris en la revisió (taula 1). En les primeres, s'hi inclouen un total de noranta estudis primaris els resultats dels quals són susceptibles de ser combinats de manera quantitativa. La mostra de centres analitzats en els estudis empírics puja a més de dos mil.

Taula 1.
Descripció de la mostra d'estudis inclosos en la revisió

Estudis	Context	Tipologia d'estudi	Mostra
Bell, Jopling, Cordingley, Firth, King i Mitchell (2006).	Regne Unit	RS	14 estudis
Bell, Cordingley i Mitchell (2005).	Regne Unit	RS	19 estudis
Atkinson, Springate, Johnson i Halsey (2007).	Regne Unit	RS	39 estudis
Krowka, Hadd i Marx (2017).	Estats Units	RS	18 estudis dels Estats Units
Chapman, Muijs i MacAllister (2011).	Regne Unit	ECA	176 escoles que pertanyen a federacions d'escoles i 176 escoles de control
Chapman, Muijs, Sammons, Armstrong i Collins (2009).	Regne Unit	ECA	122 federacions i 264 escoles de control
Keating, Kerr, Helen, Spielhofer, Lopes i Mundy (2011).	Regne Unit	EQE	3.902 alumnes de 1.536 escoles en xarxa i 2.366 alumnes de les escoles de control
West, Ainscow, Wigelsworth i Troncoso (2017).	Regne Unit	ECA	104 escoles en xarxa
Tuttle, Gill, Gleason, Knechtel, Nichols-Barrer i Resch (2013).	Estats Units	EQE	41 escoles en xarxa
Chapman i Muijs (2013).	Regne Unit	ECA	264 escoles de 122 federacions escolars

Font: elaboració pròpia. Nota: ACA = assaig controlat aleatoritzat / EQE = estudi quasi experimental / RS = revisió sistemàtica.

A continuació, es presenten els principals resultats de la revisió respecte a l'impacte de les xarxes escolars en els resultats educatius de l'alumnat, el professorat i l'organització escolar. Així mateix, s'ha elaborat la taula 2 a fi d'ampliar els detalls de les xarxes analitzades en les referències de la número 1. Aquesta segona taula segueix l'esquema de la teoria del canvi d'una intervenció o política pública [24], cosa que implica facilitar-ne informació sobre el context, les activitats principals, les interaccions i els efectes desitjats. Aquest apartat acaba detallant els aspectes que caracteritzen les xarxes escolars amb efectes positius sobre l'alumnat.

Com impacten les xarxes en els resultats educatius de l'alumnat?

La revisió posa de manifest que les xarxes escolars tenen un impacte positiu en els resultats acadèmics de l'alumnat, especialment els que estan vinculats a les competències bàsiques en matemàtiques i llengua [10]. A més a més, s'observa una millora en els resultats de l'alumnat en contextos desafavorits, la qual cosa ajuda a reduir la bretxa entre l'alumnat en situació de vulnerabilitat i els que no es troben en aquesta situació [13] [14]. El treball en xarxa porta a la millora de les competències socials i socioafectives de l'alumnat, sobretot en el cas del vulnerable, i això contribueix a una millora de les seves aptituds de diversitat i inclusió [11] [16]. S'observa, també, un impacte positiu, tot i que moderat, en el desenvolupament de competències interpersonals [17]. No obstant això, no s'aprecien canvis importants en totes les xarxes pel que fa a comportaments o valors positius quan l'impacte és més aviat moderat o baix [14]. Finalment, en alguns contextos, es constata que el treball en xarxa facilita la transició de l'alumnat cap a l'etapa secundària [18].

Per maximitzar-ne l'impacte, el desenvolupament de les xarxes s'ha de complementar amb un seguit d'intervencions tant en cada centre com en la xarxa. En la majoria de les xarxes, s'hi plantegen actuacions, en primer lloc, sobre l'alumnat, ja sigui implementant activitats específiques per a l'alumnat de contextos desafavorits [12], ampliant la jornada escolar [13] o bé personalitzant l'aprenentatge tot parant atenció especialment a les necessitats i els interessos específics [14]. I, en segon lloc, s'hi plantegen actuacions sobre el professorat, al qual s'implica en activitats participatives, com ara tallers [12], i formació presencial i en línia [17], com també en competències de lideratge [14], assistència a jornades, conferències i preparació amb experts [16]. Finalment, hi ha xarxes que comporten accions específiques per consolidar-ne l'organització, com, per exemple, fomentar una cultura col·laborativa i de confiança, i enfortir l'intercanvi de coneixement entre docents i altres professionals de diferents centres escolars [15] [18] [23].

En la majoria de les xarxes, s'hi plantegen actuacions, en primer lloc, sobre l'alumnat, ja sigui implementant activitats específiques per a l'alumnat de contextos desafavorits, ampliant la jornada escolar, o bé personalitzant l'aprenentatge.



Els resultats de les recerques dutes a terme suggereixen, a més a més, efectes diferencials en diverses àrees i suggereixen que és més forta —amb tendència a moderada— l'evidència que la col·laboració pot millorar les oportunitats i ajudar grups vulnerables d'estudiants. És moderada quan es valora el fet que la xarxa sigui

efectiva per ajudar a resoldre problemes immediats; i és de modesta a dèbil quant a la seva eficàcia per augmentar els estàndards i les expectatives del professorat.

Requadre 1.

La xarxa escolar Knowledge Is Power (KIPP)

El programa Knowledge Is Power (KIPP) és una xarxa d'escoles públiques autònomes en ràpida expansió —en l'àmbit dels centres d'educació secundària— que té com a missió millorar l'educació d'estudiants d'entorns vulnerables. Actualment, hi ha 255 escoles KIPP als Estats Units.

Les escoles que formen part de la xarxa són aquelles que disposen d'un alt nivell d'autonomia —de manera que són comparables a les privades—, i estan subjectes a menys regles, regulacions i estatuts que les escoles estatals tradicionals, però reben menys fons públics que les del sistema públic, generalment una quantitat fixa per estudiant.

KIPP és un programa implementat en aquesta xarxa escolar que pretén donar suport a l'alumnat d'entorns socioeconòmics vulnerables o grups tradicionalment desfavorits, partint de la premissa que, sovint, tenen un acompliment inferior al dels seus companys i companyes en les proves estandarditzades de rendiment en matemàtiques i llengua. Aquesta «bretxa de rendiment» s'associa amb resultats educatius i professionals negatius, tant a curt com a llarg termini. En particular, KIPP vol oferir a l'alumnat una «educació excel·lent» mitjançant:

- Altes expectatives: per mitjà de la creació d'una cultura de suport i personalització de l'aprenentatge en funció de les necessitats, les habilitats i els interessos de l'estudiant.
- L'enfocament en el caràcter: pel fet de proporcionar a l'alumnat una base acadèmica sòlida i fortaleces de caràcter ben desenvolupades per tenir èxit a la universitat i, una vegada en siguin fora, al món.
- Mestres i líders altament efectius: KIPP vol empoderar el personal educador per liderar equips escolars i invertir en capacitació a fi que els ajudi a créixer com a professionals.

L'avaluació es va dur a terme en el quart any d'implementació del programa a la xarxa i es van analitzar els resultats acadèmics de l'alumnat en les avaluacions estatals. La mostra ha estat representada per un total de 16.000 estudiants, que van assistir a quaranta-tres centres d'educació secundària KIPP a tretze estats i al districte de Colúmbia. Se'ls va fer un seguiment durant els quatre anys. Les dades s'han comparat amb les d'aquells estudiants que havien assistit a centres de secundària en els mateixos districtes escolars, però que no eren de KIPP —escoles de control.

L'estudi mostra que l'alumnat que assistia a les escoles KIPP va obtenir resultats estadísticament més alts que els de les escoles de control en totes les avaluacions estatals de matemàtiques i llengua —mesures de l'efecte que varien de 0,05

Requadre 1. (cont.)

a 0,36—, i de ciències socials i experimentals quatre anys després de la inscripció —mesures de l'efecte de 0,25 i 0,33, respectivament. A més a més, KIPP produeix impactes positius semblants en les proves que avaluen el pensament d'ordre superior. Els efectes estimats en les mesures de les actituds i el comportament de l'alumnat són menors, però l'estudi proporciona evidències que KIPP porta l'alumnat a dedicar més temps a les tasques fetes a casa —l'inscrit a KIPP dedica de 35 a 53 minuts addicionals a fer els deures a casa, si es compara amb el de les escoles de control. KIPP també va augmentar els nivells de satisfacció de l'alumnat i els pares i mares amb la seva escola. Amb tot, els resultats també apunten que l'alumnat que va participar en el programa va mostrar més comportaments indesitjables, com ara mentir o discutir amb els pares i mares.

Per a més informació:

Tuttle, C. C., Gill, B., Gleason, P., Knechtel, V., Nichols-Barrer, I. i Resch, A. (2013). *KIPP Middle Schools: Impacts on Achievement and Other Outcomes. Final Report*. Mathematica Policy Research, Inc.

Quin impacte tenen les xarxes en el professorat i les organitzacions?

Més enllà de l'estudiant, les xarxes escolars comporten millores en el personal docent i l'organització del centre escolar.

L'impacte del treball en xarxa en el professorat s'observa en la millora de dimensions vinculades a l'aprenentatge professional [10] [11] [12] [14] [15] [16], l'aprenentatge entre iguals i la formació de noves habilitats de pràctica docent a l'aula [11] [12]. A més a més, les xarxes contribueixen a augmentar el treball col·laboratiu i les habilitats comunicatives i interpersonals [18].

L'impacte del treball en xarxa en el professorat s'observa en la millora de dimensions vinculades a l'aprenentatge professional, l'aprenentatge entre iguals i la formació de noves habilitats de pràctica docent a l'aula.



Impactes secundaris, però rellevants, relacionen el fet de treballar en xarxa amb la millora de l'intercanvi de bones pràctiques [12], la satisfacció general dels pares i mares amb l'activitat docent [14] i el fet que s'impliquin en l'activitat escolar [17].

En l'àmbit organitzatiu, les xarxes contribueixen al desenvolupament de les competències de lideratge [10] i a la creació d'una cultura de col·laboració en l'àmbit del centre [17]. Les xarxes tenen impacte en l'estructura i els processos institucionals, ja que augmenten la relació amb la comunitat i el desenvolupament de col·lectius d'aprenentatge professional, i també produeixen canvis en la gestió del centre [18]. Altres efectes més específics inclouen una participació més gran dels pares i mares en la definició d'objectius, l'avaluació i la presa de decisions a l'escola, i els programes de tutoria enfocats a ells i elles [17].

Taula 2.
Avaluació de programes d'anàlisi de les xarxes escolars

Estudi	Naturalesa del problema que s'ha d'atendre	Activitats implicades	Impacte en els resultats acadèmics de l'alumnat	Altres tipus d'impactes
Chapman, Muijs i MacAllister (2011).	Augmentar el rendiment acadèmic, promoure la inclusió i estimular la innovació.	Compartir personal i altres recursos, desenvolupament professional conjunt, desenvolupament curricular, lideratge i gestió.	Millores significatives en els resultats acadèmics de l'alumnat.	Les xarxes d'escoles tenen impacte en el lideratge i el desenvolupament professional continuat del professorat.
Chapman, Muijs, Sammons, Armstrong i Collins, (2009).	Augmentar el rendiment acadèmic, promoure la inclusió i estimular la innovació.	Compartir personal i altres recursos, desenvolupament professional conjunt, desenvolupament curricular, lideratge i gestió.	Millores en els resultats educatius en matemàtiques i llengua.	Impacte en l'aprenentatge professional del professorat.
Keating, Kerr, Helen, Spielhofer, Lopes i Mundy (2011).	Desenvolupar competències socioafectives i interpersonals.	La xarxa aplega escoles de diferents comunitats. Xarxes entre escoles, autoritats locals i ONG.	Diferència significativa de 3,5 punts en el desenvolupament de les competències d'inclusió i respecte envers la diversitat.	Millores en el desenvolupament professional del professorat.
West, Ainscow, Wigelsworth i Troncoso (2017).	La xarxa Challenge the Gap té com a objectiu millorar els resultats educatius de l'alumnat en situació de vulnerabilitat.	<ul style="list-style-type: none"> Tallers extraescolars d'intercanvi de coneixement. Intervencions amb alumnes desfavorits. Compartició d'eines i recursos. Col·laboració entre docents. 	No hi ha diferències significatives en cap resultat educatiu en alumnes d'àrees vulnerables.	Millora en el desenvolupament professional del professorat i en l'intercanvi de bones pràctiques.
Krowka, Hadd i Marx (2017).	La xarxa No Excuses té com a objectiu millorar els resultats educatius dels grups tradicionalment desfavorits i reduir la bretxa.	<ul style="list-style-type: none"> Fixar altes expectatives acadèmiques per a tot l'alumnat. Augmentar la jornada escolar. 	Efecte petit en competències matemàtiques: $g = 0,202$. Efecte petit en competències lingüístiques: $g = 0,069$.	No s'han mesurat.
Tuttle, Gill, Gleason, Knechtel, Nichols-Barrer i Resch (2013).	La xarxa Knowledge Is Power (KIPP) té com a objectiu millorar els resultats educatius de l'alumnat en situació de vulnerabilitat.	<ul style="list-style-type: none"> Personalitzar l'aprenentatge. Incloure en el programa formatiu un seguit de valors i habilitats psicossocials per tenir èxit a la universitat i, un cop en siguin fora, al món. Capacitar el personal educador per liderar equips escolars. 	Efecte petit en competències en matemàtiques i mitjà en llengua: $g = 0,05$ i $0,36$. Efecte mitjà en ciències socials i experimentals: $g = 0,25$ i $0,33$. L'impacte en el comportament i els valors de l'alumnat és moderat o baix.	Augment de la satisfacció general dels pares i mares amb l'activitat docent.
Chapman i Muijs (2013).	Millorar els resultats educatius i les competències socials d'inclusió, i estimular la innovació.	<ul style="list-style-type: none"> Compartir personal i altres recursos. Desenvolupament professional conjunt (i, per tant, un aprenentatge professional més gran), desenvolupament curricular, lideratge i gestió. 	No es presenten mesures de l'efecte, però les troballes suggereixen que hi ha evidència d'impacte en l'acompliment general.	No es consideren en la revisió.
Bell, Cordingley i Mitchell (2005).	Revisió sistemàtica. Millora dels resultats de l'alumnat, pràctiques docents i adquisició de competències.	No hi ha elements destacables.	Millora en els resultats de les proves estàndard (impacte alt). Disminució de la bretxa d'adquisició de competències entre l'alumnat vulnerable i el no vulnerable (impacte dèbil). Impacte alt sobre la motivació, el compromís i les habilitats de lideratge.	Millora de l'aprenentatge del professorat.

Taula 2. (cont.)

Estudi	Naturalesa del problema que s'ha d'atendre	Activitats implicades	Impacte en els resultats acadèmics de l'alumnat	Altres tipus d'impactes
Bell, Jopling, Cordingley, Firth, King i Mitchell (2006).	Revisió sistemàtica. Millora dels resultats de l'alumnat, pràctiques docents i adquisició de competències.	<ul style="list-style-type: none"> • Col·laboració entre pares i mares. • Formació per part d'experts. • Reunions en línia i presencials. • Participació en conferències i sessions formatives. 	<p>Millora significativa dels resultats educatius, el compromís, la motivació, la pròpia confiança i el nivell d'independència.</p> <p>Millora significativa en competències cognitives i socials, com ara la resolució de problemes, les habilitats de lideratge, socials i de pensament d'ordre superior.</p>	<p>Millora de l'aprenentatge professional del professorat.</p> <p>Millora de la cultura escolar.</p> <p>Més implicació dels pares i mares.</p>
Atkinson, Springate, Johnson i Halsey (2007).	Revisió sistemàtica. Millora dels resultats de l'alumnat, pràctiques docents i adquisició de competències.	Promoció d'una cultura de col·laboració entre les persones sòcies que formen la xarxa.	Impacte alt en la millora dels resultats de l'alumnat i en la transició cap a la secundària.	<p>Impacte alt en el desenvolupament professional del professorat i les seves competències socioafectives.</p> <p>Impacte alt en la pràctica de l'escola.</p>

Font: elaboració pròpia. g = estimador de Hedges per mesurar la diferència de mitjanes entre el grup de control i el grup tractat, o entre els resultats preprova i postprova. La mesura de l'efecte s'expressa així: efecte petit (EP): 0,2; efecte mitjà (EM): 0,5; efecte gran (EG): 0,8.

Quines característiques tenen les xarxes que contribueixen a millorar els resultats de l'alumnat?

És cert que tant la revisió sistemàtica com l'avaluació de programes de xarxes escolars detecten millores en els resultats acadèmics de l'alumnat, en la pràctica del professorat i en les escoles. On les xarxes tenen un impacte positiu alt s'esdevé una configuració de components que interactuen dinàmicament.

Els objectius de la xarxa

Allà on l'aprenentatge i els resultats acadèmics de l'alumnat es van incrementar de manera significativa, les xarxes s'havien centrat en objectius específics, **delimitats i concrets**; en particular, es tractava d'objectius vinculats a la millora de l'experiència de l'alumnat. Els estudis apunten millores bàsicament amb relació al rendiment acadèmic, els èxits i el benestar de l'alumnat.

Allà on l'aprenentatge i els resultats acadèmics de l'alumnat es van incrementar de manera significativa, les xarxes s'havien centrat en objectius específics, delimitats i concrets.



La grandària, l'escala i la localització

La grandària, l'escala i l'extensió geogràfica sembla que tenen poca relació amb l'eficàcia de la xarxa, la qual cosa suggereix que és la qualitat de la col·laboració entre el professorat i els agents implicats allò que fa que la xarxa funcioni i tingui impacte.

Durada de la xarxa

Quant a la durada de la xarxa, es constata que la majoria de les xarxes tenen **un recorregut mínim de dos anys**, i és a partir d'aquest moment quan comencen a emergir les millores educatives sobre l'alumnat, el personal docent i l'organització escolar. Es registra un impacte més gran en les xarxes que fa més de quatre anys que estan en funcionament.

Es registra un impacte més gran en les xarxes que fa més de quatre anys que estan en funcionament.



Tipologia de centres

Amb relació a la tipologia de centres que configuren la xarxa, les xarxes que generen més impacte sobre l'alumnat són les que estan formades per **centres d'alt rendiment que creen aliances amb centres de baix rendiment**. D'altra banda, les xarxes que hi tenen menys impacte són les que estan constituïdes per centres de nivells educatius diferents, com ara primària i secundària. L'impacte acostuma a ser més gran quan hi ha aliances entre escoles del **mateix nivell educatiu**, com ara les que es produeixen entre centres de primària o només de secundària. En el cas de les xarxes que pretenen millorar els resultats de l'alumnat de grups vulnerables, l'impacte en la millora dels resultats a primària és baix o moderat, i a secundària és baix.

Els models de xarxa

En general, tots els models de xarxa —entre escoles, escoles i administracions o escoles i altres entitats com ara ONG— tenen efectes positius en l'alumnat i en les pràctiques del professorat. L'impacte és més gran en el cas de les xarxes formades per **escoles i administracions locals**.

Requadre 2.

La xarxa Federacions de col·laboració entre les escoles

Les federacions són una forma de col·laboració promoguda pel govern anglès amb el propòsit d'impulsar reformes en els centres educatius, particularment en escoles que requereixen una «solució estructural per afrontar el baix rendiment persistent». Per tant, les federacions es consideren una estratègia innovadora per transformar l'educació en grups d'escoles, especialment aquelles que presenten circumstàncies desafidores, per mitjà d'intervencions que impliquen compartir personal, recursos, desenvolupament professional, canvis en el pla d'estudis i en el lideratge, i sistemes de gestió.

El terme *federació* comprèn un ampli espectre d'acords de col·laboració que es fa servir per descriure una varietat d'associacions, agrupacions i col·laboracions. En general, descriu grups d'escoles que acorden treballar juntes per millorar els resultats educatius de l'alumnat, promoure la inclusió, trobar noves maneres d'enfocar l'ensenyament i l'aprenentatge, i desenvolupar la capacitat del seu personal de manera coherent. Els acords de col·laboració estan establerts per la llei

Requadre 2. (cont.)

d'educació de l'any 2002. Aquesta llei permet la creació, d'una banda, de federacions anomenades *hard federations* —'federacions dures'—, que disposen d'un òrgan de govern conjunt o un comitè de coordinació entre els centres que formen part de la xarxa; i, de l'altra, la llei permet la creació de *soft federations* —'federacions suaus'—, que són aquelles en què els centres deleguen una part dels seus poders a una comissió amb responsabilitats limitades. En qualsevol d'aquestes configuracions, cada escola que forma part de la xarxa continua sent una entitat separada que manté la seva direcció, disposa del seu propi pressupost i és sotmesa als mateixos mecanismes d'inspecció. No obstant això, les escoles de la xarxa es reconeixen pels alts nivells de confiança i col·laboració que ofereixen, cosa que els permet establir relacions de treball sòlides per garantir l'impacte a llarg termini i l'èxit dels seus objectius. Es poden trobar més detalls sobre les federacions, incloent-hi la llei que les empara, a la pàgina web governamental [The School Governance \(Federations\) \(England\) - Regulations 2012](#).

Durant l'any 2009, i posteriorment el 2011, es van dur a terme estudis sobre el funcionament de les xarxes. Concretament, l'objectiu era investigar les formes en què les xarxes intenten millorar els resultats de l'alumnat i la capacitat de lideratge de les escoles participants. L'estudi també va explorar els factors que faciliten els efectes positius de la xarxa i les característiques que actuen com a barreres per a la millora. Així mateix, es va examinar si alguns models són més eficaços que d'altres a fi de promoure millors resultats. L'estudi del 2011 pretenia, a més a més, detectar les àrees de progrés en comparació amb els resultats obtinguts el 2009. Per fer-ho, es va emprar la mateixa metodologia d'anàlisi de les dades, que consisteix a desenvolupar una mostra formada per escoles de la xarxa i escoles amb el mateix perfil que no han format part de la xarxa —el grup de control. Així, doncs, es va crear una selecció d'escoles en cada curs i es va comparar el rendiment acadèmic de l'alumnat de les mostres en els exàmens estandarditzats en matemàtiques i llengua —anglesa. A més a més, es van efectuar comparacions entre les escoles de la xarxa i les del grup de control per analitzar-ne l'impacte en funció de variables contextuais —rural o urbà— i perfils de l'alumnat. Es va seleccionar una mostra de cinquanta autoritats locals. Es va contactar amb una agència del govern anglès i se li va demanar que identificés les xarxes i les escoles que en formaven part. Un total de 264 escoles i 122 federacions van ser identificades d'aquesta manera. Els resultats acadèmics de l'alumnat van ser extrets de les bases de dades de l'agència —en aquest cas, el Department for Children, Schools and Families (DCSF). Per a l'anàlisi de la informació, es van fer servir models estadístics multinivell per estudiar l'impacte de la xarxa en els resultats acadèmics de l'alumnat.

Les dades van portar a concloure que les xarxes poden tenir un impacte positiu en els resultats de l'alumnat i que l'impacte és més gran quan l'objectiu és augmentar els estàndards educatius mitjançant l'aliança entre escoles de baix i alt rendiment. També van revelar que els centres educatius de la xarxa tenen millors resultats que les escoles del grup de control a partir del segon any de la intervenció. Tanmateix, no s'ha trobat una millora significativa en el cas dels centres de

Requadre 2. (cont.)

secundària. Malgrat tot, les escoles de primària acostumen a obtenir més bons resultats quan s'associen centres que comparteixen la mateixa ideologia —religiosa, per exemple— o el mateix finançament.

Un aspecte que cal destacar seria la rellevància del lideratge de les xarxes. Una direcció forta és una característica clau per a l'èxit de la xarxa. Per exemple, les escoles que disposen d'un lideratge compartit mostren millors resultats que les que en tenen un de tradicional basat en un equip de direcció propi.

Per a més informació:

Chapman, C.; Muijs, D. i MacAllister, J. (2011). "A study of the impact of school federation on student outcomes". Nottingham: National College for Leadership of Schools and Children's Services.

Resum. Arguments a favor i reptes del treball en xarxa escolar

Aquesta revisió se centra bàsicament en evidències que provenen de xarxes promogudes per mitjà d'iniciatives públiques. Tot i que es disposa d'estudis empírics sobre diferents idees de promoció de xarxes, també tendeixen a tenir l'origen en col·laboracions iniciades per l'administració pública. Malgrat que aquest aspecte no és necessàriament negatiu, crida l'atenció l'escassetat d'estudis duts a terme des de les mateixes xarxes o des dels centres educatius implicats.

A més a més, la revisió destaca la natura polifacètica de les xarxes, ja que cobreixen una àmplia varietat de tipus de col·laboració i impliquen centres de diferents característiques i etapes educatives. Així mateix, les escoles col·laboren per un gran nombre de motius, durant períodes de temps diferents, amb una intensitat variable i amb nivells diferents d'èxit pel que fa a l'impacte i la sostenibilitat. L'evidència assenyala un seguit de conseqüències positives del treball en xarxa, en relació amb l'impacte sobre l'alumnat, el professorat, la millora dels centres i el seu desenvolupament organitzatiu.

Les evidències analitzades indiquen una millora en els resultats educatius de l'alumnat i en la pràctica del professorat, i també impactes en la dinàmica habitual dels centres. Quant al col·lectiu d'estudiants, destaca l'impacte de les

xarxes en el progrés del seu aprenentatge, especialment en competències matemàtica i lingüística. Així mateix, s'ha constatat tant l'impacte en el desenvolupament de competències socioafectives o interpersonals, com l'avenç en l'adquisició de valors vinculats a la diversitat i la inclusió, per bé que aquests aspectes s'han mesurat d'una manera escassa. Tanmateix, això no significa que les xarxes no tinguin impacte en altres dimensions de l'aprenentatge de l'alumnat, encara que no s'hagin analitzat en l'actual revisió.

Les evidències analitzades indiquen una millora en els resultats educatius de l'alumnat i en la pràctica del professorat, i també impactes en la dinàmica habitual dels centres.



Amb relació als aspectes amb resultat positiu sobre l'efectivitat de les xarxes, es destaca que treballar en xarxa és efectiu en tots els nivells educatius, amb un lleu avantatge a favor dels cicles de primària, entre qualsevol mena de centre i des de qualsevol context geogràfic. A més a més, veiem que, entre els tipus de xarxa, quan es formen entre escoles amb alt rendiment i escoles amb baixos resultats, els efectes positius són significatius en aquestes últimes. Per això, com a conclusió, podem considerar que treballar en xarxa té el potencial de contribuir a disminuir la bretxa de desigualtat i de donar suport a les iniciatives que van dirigides cap a la millora dels centres en situacions de vulnerabilitat.

Pel que fa a les pràctiques del professorat, l'evidència és insuficient amb relació a l'efecte de les xarxes sobre aquestes pràctiques. Tot i això, cal destacar l'impacte de les xarxes en l'aprenentatge professional. Per bé que no s'aporten dades sobre l'abast d'aquest efecte a causa de la dificultat per mesurar aquest aspecte, es constata que, en totes les xarxes, el professorat participant percep millores en el seu aprenentatge professional, en les seves competències docents i en la satisfacció general.

L'impacte de la formació permanent en la millora dels resultats educatius de l'alumnat és un aspecte demostrat [26], cosa que ens permet considerar que l'aprenentatge professional facilitat pel treball en xarxa exerceix un efecte moderador sobre la millora dels resultats del col·lectiu d'estudiants.

En la taula següent (taula 3), sistematitzem de manera breu els principals arguments a favor i els reptes que planteja el treball en xarxa a partir de les dades que s'han analitzat.

Taula 3.
Avantatges i reptes de les xarxes escolars

Arguments a favor de les xarxes escolars	Reptes en la implementació de les xarxes escolars
L'evidència és més clara per a l'impacte de les xarxes en les competències en matemàtiques i llengua; i moderada en les competències socioafectives, interpersonals i altres comportaments positius.	Es requereixen més estudis sobre l'impacte de les xarxes en el desenvolupament de competències socioafectives i interpersonals.
Tenen impacte a mitjà i llarg termini.	Cal un treball constant i continuat perquè les xarxes puguin produir els canvis esperats.
Contribueixen a resoldre problemes concrets i responen a objectius clars.	L'evidència sobre la influència de les xarxes en el desenvolupament de les pràctiques del professorat és moderada.
Afavoreixen la millora de l'atenció a la diversitat i als grups vulnerables.	En molts casos, el progrés cap al tancament de la bretxa en l'aprenentatge de l'alumnat en situació de vulnerabilitat és difícil de mesurar, la qual cosa comporta la necessitat d'aportar més estudis sobre aquest tema en particular.
Aporten al desenvolupament curricular i creen noves oportunitats per a l'aprenentatge professional.	És difícil generalitzar els assoliments de les xarxes i l'aplicació en requereix una contextualització molt acurada, adaptada a les característiques internes de cada centre i de les necessitats de l'alumnat.
Les xarxes que impliquen intervencions en l'àmbit curricular —augment de la jornada escolar i de les expectatives acadèmiques, treballar valors i competències socials— són més efectives; en particular, per a la millora dels resultats de l'alumnat vulnerable.	Perquè siguin efectives, les xarxes requereixen actuacions coherents en termes de compartir recursos, lideratge i compromisos comuns. Aquests aspectes organitzatius suposen una tasca difícil.

Font: elaboració pròpia.

La revisió posa de manifest un seguit d'esquerdes en el coneixement científic sobre la col·laboració en xarxa. La més notable és la necessitat d'una base coherent i comprensiva del sistema amb relació a la diversitat i les característiques clau de les xarxes. Concretament, aquesta esquerdada revela una manca de línies de recerca, com ara: el fet de conèixer l'impacte diferencial de les xarxes i com diverses formes de xarxa poden variar la seva efectivitat; l'anàlisi dels criteris emprats en la selecció de les escoles participants i de quina manera això impacta en els resultats educatius; quines són les pautes més comunes del desenvolupament i el manteniment de les relacions entre les escoles de la xarxa; o quins serien els mitjans a través dels quals les administracions s'adapten a la col·laboració en xarxa.

Implicacions per a la pràctica

La síntesi d'evidència sobre l'impacte del treball en xarxa entre centres educatius revela un seguit d'implicacions respecte a la pràctica i la política educatives, i sobre l'aplicabilitat en el context català.

Abans de començar a aprofundir en cadascuna, cal insistir en el fet que qualsevol mesura o política educativa hauria de tenir en compte les evidències i les bones pràctiques experimentades en altres contextos. No obstant això, per assegurar l'efectivitat i la sostenibilitat de qualsevol proposta, innovació o mesura, l'enfocament basat en la transferència de bones pràctiques —*policy borrowing*— s'ha de corroborar amb un abordatge de tipus “aprenentatge des de la pràctica” [19], considerant, en primer lloc, el context i les característiques que el determinen.

Catalunya parteix d'una àmplia i consolidada cultura educativa de col·laboració i, a més a més, disposa d'un sistema d'autonomia de centre, que són dos pilars fonamentals i avantatges indubtables del treball en xarxa entre les escoles.

Partint d'aquestes dues premisses, les conclusions obtingudes de la revisió d'evidència prèvia ens permet emetre algunes recomanacions dirigides a les administracions educatives, els equips directius dels centres i les entitats formadores:

1. Perquè una xarxa funcioni, cal assegurar-se que els centres participants comparteixin un objectiu clarament delimitat, un interès comú, o que es plantegin una intervenció conjunta per atendre una necessitat formativa concreta. Per això, es requereix que

Perquè una xarxa funcioni, cal assegurar-se que els centres participants comparteixin un objectiu clarament delimitat, un interès comú, o que es plantegin una intervenció conjunta per atendre una necessitat formativa concreta.



els equips directius dels centres adoptin un **lideratge compartit**, que consensuï estratègies d'intervenció i maneres d'actuar, i que aconseguixin el suport i el compromís del professorat implicat. Perquè això passi, cal que s'adopti un **estil de gestió obert a la col·laboració** com a estratègia de millora, que promogui la confiança entre el professorat del mateix centre i el dels centres de la xarxa [20] [21].

2. L'evidència demostra que les xarxes comporten beneficis per a l'alumnat, el professorat i els centres. Els equips directius i els administradors han de cercar la manera de potenciar aquests beneficis.
3. L'evidència assenyalava que les xarxes més efectives són les que adopten pautes formals i que impliquen l'administració educativa. **Els equips directius i les administracions han de facilitar la creació i el manteniment d'aquest tipus de xarxes** i s'han de presentar com un soci actiu en la xarxa.
4. Per obtenir resultats sòlids, la durada del funcionament de la xarxa és important. Això significa que els equips directius que promouen el treball en xarxa han de posar a la disposició del seu equip docent el temps suficient per implementar les intervencions planificades i **sostenir el funcionament de les xarxes durant un període mitjà o llarg de temps** per poder-ne apreciar els resultats.
5. L'evidència indica que la formació i l'aprenentatge professionals del professorat són els vehicles de consolidació i funcionament de les xarxes. Els administradors i els equips directius han de **promoure i emparar dinàmiques de preparació mútua i de desenvolupament professional** com a motors estratègics per a l'efectivitat de les xarxes [20].

L'evidència indica que la formació i l'aprenentatge professionals del professorat són els vehicles de consolidació i funcionament de les xarxes.



En conclusió, es pot afirmar que les xarxes per si mateixes tenen un impacte positiu però modest sobre la millora educativa. En el nostre context més immediat, de la revisió se'n desprèn que la col·laboració i el desenvolupament professionals són els vehicles que asseguren la transferència de coneixement i que fomenten l'aprenentatge i el progrés professional. El rol dels líders escolars —polítics i dels centres— és la creació de les condicions idònies perquè això succeeixi.

Finalment, cal insistir en el fet que els resultats de la revisió s'han de prendre amb cautela, ja que la totalitat dels estudis analitzats es refereixen al món anglosaxó. Aquest aspecte pot representar una limitació de l'estudi pel que fa al potencial de transferència dels resultats al nostre context. Aquesta restricció queda reforçada per la manca d'avaluacions de les xarxes que hi pugui haver a Catalunya o en entorns propers, i per la necessitat de corroborar el coneixement científic amb l'experiència derivada de l'anàlisi de les iniciatives locals.

Bibliografia

- [1] Mandell, M. (1999). "Community collaborations: Working through network structures". *Policy Studies Review*, vol. 16, núm. 1, p. 42-65.
- [2] Wohlstetter, P.; Malloy, C. L.; Chau, D. i Polhemus J. L. (2003). "Improving schools through networks: A new approach to urban school reform". *Educational Policy*, vol. 17, p. 399-430.
- [3] Muijs, D.; West, M. i Ainscow, M. (2010). "Why network? Theoretical perspectives on networking". *School Effectiveness and School Improvement*, vol. 21, núm. 1, p. 5-26. doi: 10.1080/09243450903569692
- [4] Domènech F., J. (2003). "Las redes de centros educativos y la renovación pedagógica". *Tabanque: Revista pedagógica*, vol. 17, p. 99-110.
- [5] Brown, C. (2020). *The Networked School Leader: How to improve teaching and student outcomes using learning networks*. Londres: Emerald.
- [6] Arnaiz Sánchez, P.; De Haro Rodríguez, R. i Azorín Abellán, C. M. (2018). "Redes de apoyo y colaboración para la mejora de la educación inclusiva". *Profesorado, Revista de Currículum y Formación del Profesorado*, vol. 22, núm. 2, p. 29-49.
- [7] Chapman, C i Hadfield, M. (2010). "Realising the potential of school based networks". *Educational Research*, vol. 52, núm. 3, p. 309-323. doi: 10.1080/00131881.2010.504066
- [8] De la Torre, E. H. i Montaña, M. J. N. (2018). "La participación en redes escolares locales para promover la mejora educativa, un estudio de caso". *Profesorado, Revista de Currículum y Formación del Profesorado*, vol. 22, núm. 2, p. 71-90.
- [9] Ainscow, M.; Muijs, D. i West, M. (2006). "Collaboration as a strategy for improving schools in challenging circumstances". *Improving schools*, vol. 9, núm. 3, p. 192-202.
- [10] Chapman, C.; Muijs, D. i MacAllister, J. (2011). *A study of the impact of school federation on student outcomes*. Nottingham: National College for Leadership of Schools and Children's Services.
- [11] Keating, A.; Kerr, D.; Helen, P.; Spielhofer, T.; Lopes, J. i Mundy, E. (2011). *Evaluation of the schools linking network*. Londres: Department for Education.
- [12] West, M.; Ainscow, M.; Wigelsworth, M. i Troncoso, P. (2017). *Challenge the gap: evaluation report and executive summary*. Londres: Education Endowment Foundation.
- [13] Krowka S. K.; Hadd A. R. i Marx R. A. (2017) "No Excuses' charter schools for increasing math and literacy achievement in primary and secondary education: a systematic review". *Campbell Systematic Reviews*. doi: 10.4073/csr.2017.9
- [14] Tuttle, C. C.; Gill, B.; Gleason, P.; Knechtel, V.; Nichols-Barrer, I. i Resch, A. (2013). *KIPP middle schools: impacts on achievement and other outcomes. Final Report*. Washington: Mathematica Policy Research, Inc.
- [15] Chapman, C. i Muijs, D. (2013). "Collaborative school turnaround: A study of the impact of school federations on student outcomes". *Leadership and Policy in Schools*, vol. 12, núm. 3, p. 200-226. doi:10.1080/15700763.2013.831456
- [16] Bell, M.; Cordingley, P. i Mitchell, H. (2005). *The impact of networks on pupils, practitioners, organisations and the communities they serve*. Nottingham: National College for School Leadership.
- [17] Bell, M.; Jopling, M.; Cordingley, P.; Firth, A.; King, E. i Mitchell, H. (2006). *What is the impact on pupils of networks that include at least three schools? What additional benefits are there for practitioners, organisations and the communities they serve?* Nottingham: National College for School Leadership.
- [18] Atkinson, M.; Springate, I.; Johnson, F. i Halsey, K. (2007). *Inter-school collaboration: a literature review*. Slough: NFER.
- [19] Ochs, K. (2006). "Cross-national policy borrowing and educational innovation: improving achievement in the London Borough of Barking and Dagenham". *Oxford Review of Education*, vol. 32, núm. 5, p. 599-618, doi: 10.1080/03054980600976304
- [20] Ehren, M. i Godfrey, D. (2017). "External accountability of collaborative arrangements; a case study of a Multi Academy Trust in England". *Education Assessment Evaluation and Accountability*, vol. 29, p. 339-362.
- [21] Armstrong, P. (2015). *Effective partnerships and collaboration for school improvement: a review of the evidence*. Londres: Department for Education.
- [22] Muijs, D. (2015). "Improving schools through collaboration: a mixed methods study of school-to-school partnerships in the primary sector". *Oxford Review of Education*, vol. 41, núm. 5, p. 563-586.
- [23] Chapman, C.; Muijs, D.; Sammons, P.; Armstrong, P. i Collins, A. (2009). *The impact of federations on student outcomes*. Nottingham: National College for Leadership of Schools and Children's Services.

-
- [24] Brown, C. i Flood, J. (2018). "Lost in translation? Can the use of theories of action be effective in helping teachers develop and scale up research-informed practices?". *Teaching and Teacher Education*, vol. 72, p. 144-154.
- [25] Armstrong, P. i Ainscow, M. (2018). "School-to-school support within a competitive education system: views from the inside". *School Effectiveness and School Improvement*, vol. 29, núm. 4, p. 614-633. doi: 10.1080/09243453.2018.1499534
- [26] Comas, N. (2019). *Serveix la formació permanent del professorat per millorar els resultats educatius de l'alumnat?* Sèrie "Què funciona en educació?", núm. 14. Barcelona: Ivàlua i Fundació Jaume Bofill.

Col·lecció *Què funciona en educació?*

1. Què funciona en educació: la pregunta necessària
Miquel Àngel Alegre
És recomanable implantar incentius salarials per al professorat vinculats amb el rendiment acadèmic dels estudiants?
J. Oriol Escardíbul
2. Són efectius els programes de tutorització individual com a eina d'atenció a la diversitat?
Miquel Àngel Alegre
Quines estratègies d'agrupament responen a criteris d'efectivitat i d'equitat?
Gerard Ferrer-Esteban
3. Serveixen els programes d'estiu per millorar els aprenentatges i els resultats educatius dels alumnes?
Miquel Àngel Alegre
4. Quin impacte tenen les activitats extraescolars sobre els aprenentatges dels infants i joves?
Sheila González Motos
5. Són efectius els programes d'educació socioemocional com a eina per millorar les competències de l'alumnat?
Queralta Capsada
Com treballar l'autoregulació i la metacognició a l'aula: què funciona i en quines condicions?
Gerard Ferrer-Esteban
6. Són les beques i els ajuts efectius de cara a la continuïtat i millora dels resultats educatius a primària i secundària?
Mauro Mediavilla
7. Polítiques de tria i assignació d'escola: quins efectes tenen sobre la segregació escolar?
Miquel Àngel Alegre
8. El lideratge de centre afecta el rendiment acadèmic de l'alumnat?
Álvaro Choi, María Gil
9. És l'avaluació de l'alumnat un mecanisme de millora del rendiment escolar?
Sheila González Motos
10. Els programes conductuals milloren les actituds i els resultats de l'alumnat?
Miquel Àngel Alegre
11. Els programes per fomentar la implicació parental en l'educació serveixen per millorar el rendiment escolar?
Jaume Blasco
12. Quin impacte tenen els programes d'orientació i assessorament en els alumnes?
Sandra Escapa, Albert Julià
13. La inspecció de l'educació: quins models funcionen millor?
Álvaro Choi
14. Serveix la formació permanent del professorat per millorar els resultats educatius de l'alumnat?
Núria Comas López
15. Mesures i suports d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular: què funciona per millorar els aprenentatges i reduir l'abandonament?
Gerard Ferrer-Esteban
16. Millora l'aprenentatge de l'alumnat mitjançant el treball per projectes?
Marc Lafuente
17. Són efectius els programes de lluita contra l'absentisme escolar?
Sheila González Motos
18. Què sabem sobre l'efectivitat de les tecnologies digitals en l'educació?
Mireia Usart Rodríguez

Primera edició: desembre de 2020
© Fundació Bofill, Ivàlua, 2020
fbofill@fbofill.cat, info@ivalua.cat
www.ivalua.cat
www.fundaciobofill.cat

Autors: Georgeta Ion i Chris Brown
Traducció: Arianne Garaizabal
Edició: Bonalletra Alcompàs
Coordinació editorial: Anna Sadurní
Coordinació tècnica (Fundació Bofill):
Miquel Àngel Alegre, Núria Comas
Coordinació tècnica (Ivàlua): Jordi Sanz,
Carla Cordoncillo
Disseny i maquetació: Enric Jardí
ISBN: 978-84-123061-0-1

Creiem que el coneixement s'ha de compartir.
Per això fem servir una llicència **Creative
Commons Reconeixement 4.0
Internacional (by)**. Us animem a copiar,
redistribuir, remesclar o transformar i crear
a partir del material per a qualsevol finalitat
els continguts propis d'aquesta publicació, fins
i tot amb una finalitat comercial, i només us
demanem que en reconegueu l'autoria de la
creació original.

